2026

Saaren kansanpuiston käyttö- ja hoitosuunnitelma

Sisällys

Saaren kansanpuiston toiminta-ajatus ja hallinnointi ... 3
Kansanpuiston historia ... 3
Alueen tulevaisuus: Luonnon tarkkailu ja kansanpuiston palvelut ... 4
Alueella tehdyt kunnostukset ja ylläpidot sekä niiden periaatteet ... 4
Kehittämisen ja hoidon resurssointi ... 5
Saaren kansanpuiston hallintaan, hoitoon ja käyttöön liittyvät säännöt ... 6
Saaren kansanpuiston kehittäminen ... 7
Yleistä ... 7
Kansanpuiston saavutettavuus ja liikenneyhteydet ... 7
Henkilöautoilu ja pysäköinti ... 8
Julkinen liikenne ... 8
Kevyt liikenne ... 8
Kansanpuiston sisäinen liikenne ... 9
Esteettömyys ... 9
Maaston kuluminen / Suojausrakenteet ... 10
Kansanpuiston rakennuskanta ja tekniset ratkaisut ... 10
Alueen rakennuskanta ... 10
Uudet kevyemmät rakentamisen ratkaisut ... 10
Viemäröinti ... 11
Sähköverkko ... 11
Alueen virkistyksellisten palvelujen kehittämistarpeet ... 12
Reitit ja levähdyspaikat ... 14
Yöpyminen ... 15
Nuotiopaikat ... 15
Kalastaminen ... 16
Veneily ... 16
Uiminen ja saunominen ... 17
Etätyöskentely ... 17
Kaupalliset palvelut ... 18
Tapahtumat ja juhlatilaisuudet ... 19
Opastaminen ... 20
Alueen luonnon kehittämis- ja suojelutarpeet ... 20
Luonnon nykytilanne ja tehdyt selvitykset ... 20
Metsäluonnon kehittämis- ja arvokohteet ... 21
Metsäluonnon yleiset hoito-ohjeet ... 23

Kiinnostavat yksityiskohdat ja karismaattiset maisemapuut 23
Tilallisuus kulkuväylien ympärillä 24
Puuston uudistamisen periaatteet 24
Metsäluonnon Vaaralliset puut kulkuväylien vierellä ja lahopuu 24
Kulumisen vähentäminen ja kulun opastus 25
Maiseman tilallisuus ja näkymien avaus 25
Metsätyypit ja hoitotoimenpiteet 26
Aikataulutetut toimenpiteet (pohja kehitettävälle taulukolle). 32

Esipuhe

Tulevaisuudessa Saaren kansanpuisto on aktiivisesti kehittyvä luontovirkistysalue ja se nivoutuu sujuvasti seudun muihin luonto- ja virkistysalueisiin, niin että se myös huomataan valtakunnallisesti. Kansanpuiston suurinta pääomaa eli upeaa ja monipuolista luontoa vaalimalla ja kehittämällä, olemassa olevia rakenteita ylläpitämällä ja hyvää suunnittelua vaatimalla alueesta saadaan merkittävä vetovoimatekijä seudulle.

Vuosien 2021 ja 2022 aikana on voitu Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen myöntämällä hankerahoituksella (lähivirkistysalueiden ja viheralueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen tarkoitettu avustus) laatia kehittämissuunnitelma ja päivittää vuodelta 1998 ollut käyttö- ja hoitosuunnitelma vastaamaan Saaren kansanpuiston nykyisiä tarpeita. Forssan kaupunki ja Tammelan kunta ovat yhteistyössä osallistuneet hankkeeseen. Tehtyjen suunnitelmien lisäksi hankkeessa toteutettiin retkeilyyn liittyvän yöpymisen kokeilu, ns. puuteltta, parannettiin kulkuväyliä sekä aloitettiin uusien opasteiden laadinta.

Saaren kansanpuiston toiminta-ajatus ja hallinnointi

Kansanpuiston historia

Luonnosta nauttiminen ja virkistys

Saaren kansanpuisto perustettiin Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen aloitteesta vuonna 1932 yleiseksi virkistys ja vapaa-ajan viettopaikaksi. Sittemmin kansanpuistoa on kutsuttu luonnonkauneutensa vuoksi Lounais-Hämeen Helmeksi. Alue on ollut luonnoltaan ja maisemaltaan vaikuttava jo ennen virkistysalueen muodostamista, mistä kertoo taiteilijoiden kiinnostus ikuistaa kansanpuiston ja Kaukolanharjun tunnelmia 1800-luvun lopulla ja 1900 luvun alussa:

Taiteilija Albert Edelfelt on ikuistanut Kaukolanharjulta avautuvan maiseman (Näkymä Kaukolanharjulta 1889-1890). Edelfelt on luonnostellut myös näkymän Suupäänharjulta kansanpuiston uimarannalle. Kansanpuistoon vuonna 1948 rakennetun Lounais-Hämeen Pirtin vihkijäisissä piispa E.G. Gulin lausui Bertel Griepenbergin puiston tunnelmaan sopivan runon Kesäkuun yö. ”Hämyssä aarnihonkien on järvi hiljainen, siell´ kukkii lomass´ kivien suopursu valkoinen. Ja päivä sammuu vitkalleen ja yöksi hämärtyy. Ui kuikka yli tyynen veen, mi yössä himmentyy…” Luonnon tarkkailu, luonnossa liikkuminen ja sen kauneudesta nauttiminen jatkuu edelleen.

Alueen arvot on tunnistettu myös Kanta-Hämeen maakuntakaavassa, jossa alue on esitetty virkistys-, retkeily- tai ulkoilualueeksi, luonnonsuojelualueeksi, valtakunnallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi ja osin valtakunnallisesti ja osin maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

Saari-Kaukola-Ojanen-Porras -osayleiskaavassa on arvioitu, että aluekokonaisuudella on sekä virkistyksellisiä tarpeita että luonnonsuojelullisia arvoja. Kaavassa toimintojen ydinalue on osoitettu virkistysalueeksi (VR) ja muu osa alueesta luonnonsuojelualueeksi (SL), jolla on sallittu virkistystoiminta ja retkeily olemassa olevia reittejä hyödyntäen. Kaavamääräyksen mukaan alueiden käyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen ja eliölajiesiintymien säilyttämisedellytykset. Kaikki hoitotoimenpiteet on suoritettava alueiden erityisluonteen edellyttämällä tavalla siten, että maisemalliset ja muut ympäristölliset arvot säilyvät. Toimenpiteet eivät saa merkittävästi heikentää Natura 2000-verkostoon kuuluvan alueen ympäristö- ja luontoarvoja. Alueella on sallittu virkistystoiminta ja retkeily olemassa olevia reittejä hyödyntäen.

Omistushistoria

Vuonna 1980 Forssan kaupunki ja Tammelan kunta ostivat Vivica von Frenckell-Bandlerilta noin 50 hehtaarin määräalan Saaren tilasta Rn:o 1:185, Tammelan kunnan Saaren yksinäistaloa. Nykyinen tilan tunnus on 834-434-1-231 ja maapinta-ala 47,9 hehtaaria. Lisäksi myyjä lahjoitti erillisellä lahjakirjalla noin 2000 m2:n suuruisen alueen, jolla sijaitsee ulkoilmateatteri. Lisäksi kunnat sitoutuivat järjestämään Pirtin alueelle tieoikeuden määräalansa kautta. Itse Pirtin alue on yksityisomistuksessa ja Lounais-Hämeen Pirtin Säätiö on alueella vuokralaisena.

Kuntien alkuperäisenä tarkoituksena on ollut, että kansanpuiston alue on pääasiallisesti omistajakuntien asukkaiden kesällä ja talvella käytettävä lähivirkistyspaikka. Aluetta voivat kuitenkin käyttää kaikki retkeilijät ja matkailijat noudattaen niitä sääntöjä, joita kansanpuiston luonteen huomioiden heidän noudatettavakseen asetetaan. Puistoa voidaan käyttää myös erilaisten yleisötilaisuuksien pitopaikkana. Kaikenlaisen häiritsevän toiminnan (tivolit, huvipuistot yms.) sijoittaminen on kuitenkin kielletty. Autolla ajaminen kansanpuiston alueella on kielletty esim. veneiden kuljetus alueella. Vain tarvittava huoltoajo (huoltorakennus, Lounais-Hämeen pirtti ja jäteastioiden tyhjentäminen) on sallittu.

Alueen tulevaisuus: Luonnon tarkkailu ja kansanpuiston palvelut

Monipuolisen luontokokemuksen lisäksi alueella tulee päästä nauttimaan maksuttomista peruspalveluista kuten luontopoluista ja taukopaikoista. Alueella voidaan myös hyödyntää paikallisten yritysten palveluja. Jotta edellä esitetty on mahdollista, tulee kansanpuiston luontoa hoitaa ja varjella sitä kulumiselta, minkä takia kävijöitä tulee ohjata tietyille ylläpidettäville alueille ja reiteille. Lisäksi tulee päivittää määräajoin alueen hallintaa, käyttöä ja hoitoa koskevat säännöt sekä ohjeistaa eri toimijoita vaatimusten ja olosuhteiden muuttuessa.

Yleisen luontovirkistyksen nousukauden myötä kansanpuiston kaltaisissa kohteissa on entistä enemmän kauempaa tullutta virkistyjää, mikä haastaa sekä parantamaan kansanpuiston opastamista ja miettimään millaisia oheistoimintoja kansanpuistossa voi tulevaisuudessa olla.

Alueella tehdyt kunnostukset ja ylläpidot sekä niiden periaatteet

Saaren kansanpuiston omistavat Forssan kaupunki ja Tammelan kunta yhdessä, 50 % omistusosuudella kummatkin. Kunnat ovat varanneet talousarviossaan kiinteän summan kansanpuistolle käytettäväksi vuoden aikana kansanpuistoon toimintojen järjestämiseen, huoltotoimenpiteiden tekemiseen ja kehittämiseen. Kansanpuistossa on jatkuva tarve olemassa olevien rakennusten ja rakennelmien ylläpitävälle korjaukselle ja kehittämiselle.

Erityisesti kansanpuiston ydinalueelle on rakennettu eri toimintoihin liittyviä rakennuksia ja rakennelmia. Suujärveen viettävään rinteeseen tehtiin vuonna 1933 ulkoilmateatteri (arkkitehti Veikko Kyander). Sen ulkona olevia penkkejä uusitaan miltei vuosittain. Teatterin käyttöön siirrettiin Turpoon myllyltä vanha myllärin tupa, jonka pärekatto on uusittu ja rakennus on kengitetty eli vaurioituneet alimmat hirret on vaihdettu vuosina 2002-05. Myllypirtti sähköistettiin Lounais-Hämeen museot matkailukäyttöön hankkeessa.

Lähelle Portaantietä ydinalueelle on lisätty 1980-luvulla rakennettu huoltorakennus, johon sijoittuvat wc-tilat ja kioski-kahvio. Rakennuksessa on sähkö ja vesi. Vesijohto on tuotu alueelle Raanpään harjun sivuitse, pitkin huoltotien linjausta. Jätevedet johdetaan umpisäiliöön. Omistajakunnat ovat uusineet viimeksi kioskin kylmälaitteet. Portaantien varteen on rakennettu paikoitusalue laajennuksineen.

Alueelle sijoitettuja museaalisia kohteita ovat järven pohjasta nostetut yhdestä puusta veistetyt ruuhet, joille tehtiin suojakatos 1970-luvulla. Katos on uusittu nykyiseen paikkaan 2010-luvulla (arkkitehti Miika Tuki). Paikalla 1970-luvulta ollut myllynratas on korjattu ja siihen liittyvä katos on uusittu 2010 luvulla (arkkitehti Miika Tuki). Maatalousesineistöä esittelevä Tannisen museo on tuotu paikalle 2010-luvulla. Museon katto on kunnostettu ja rakennus on maalattu paikalle

tuonnin yhteydessä. Tannisen museo ja sen museaalinen kokonaisuus on sähköistetty.

Kuivajärvessä on pitkä ja matala hiekkaranta, jossa on sekä soutuveneille että purjeveneille venepaikkoja, vierasvenelaituri ja nuotiopaikka. Vanhan kansanpuiston alueella on kaksi erilaista järvenrantaa ja kaksi EU-uimarantaa ja niiden uimavedenlaatua tarkkaillaan kesäkuukausina. Rannoille on vuonna 2011 laadittu yhteistyössä terveysvalvonnan kanssa uimarantaprofiilit. Myös näiden ajantasaisuus ja päivitystarve tulee hoitaa säännöllisesti. Maisemallisesti vaikuttava kapea kannas erottaa Suujärven Kuivajärvestä. Suujärven pohjukassa kannaksen tuntumassa on syvempi uimaranta laitureineen ja hyppytorneineen. Uimarannalla on kesäisin 2,5 kuukautta kaikkina viikonpäivinä palkattu rantapelastaja. Kummallakin rannalla on pukukopit vaatteiden vaihtamiseen. Suujärven uimakopin katto on uusittu 2010-luvulla. Uimarantoihin liittyviä kunnostustöitä tehdään vuosittain. Iso Kuivajärven venelaituri nostetaan ylös järvestä syksyllä ja keväällä laitetaan takaisin järveen. Uimarannan nuotiopaikkaa ja kuivakäymälää kunnostetaan ja hoidetaan tarpeen mukaan.

Maisemallisena elementtinä ns. vanhan kansanpuiston alueella ovat rakennetut vesialtaat siltoineen Lounais-Hämeen pirtin vieressä. Rakenteet ovat kutakuinkin alkuperäisessä asussa. Vesiaiheita ylittävät kaksi siltaa, joiden ylläpidosta on huolehdittava yhteistyössä Lounais-Hämeen Pirtin Säätiön kanssa.

Metsäalueella on Raanpään laavu, nuotiopaikka ja kuivakäymälä. Lisäksi alueelle teetettiin vuonna 2022 kaksi yöpymisrakennelmaa, ns. puutelttaa, luvallisen yöpymisen kokeilemiseksi.

Virkistysalueeksi kaavoitetulla ydinalueella hoidetaan jätehuoltoa ympäri vuoden, talvella pääkulkuväyliä aurataan ja hiekoitetaan ja valaistusta ylläpidetään. Puiston kahdelle nuotiopaikalle tuodaan polttopuut valmiiksi pilkottuina.

Koko kansanpuiston alueella on tehty ympäristön kasvillisuuteen liittyviä hoitotöitä, kuten esimerkiksi puiden hakkuita ja rantakasvillisuuden niittoa. Uudessa käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kasvillisuuden hoitoon otetaan kantaa. Varsinaiset suunnitelmat metsänhoitoon tehdään kehittämissuunnitelman (VSU maisema-arkkitehdit Oy, 2021) periaatteiden ja tarkennettujen kohdekohtaisten suunnitelmien pohjalta.

Olemassa olevien rakennusten ja rakenteiden ylläpito vaatii niiden kunnon seuraamista ja tarpeen mukaan tehtävää kunnostusta ja osin myös parannuksia. Saatsi Arkkiehdit Oy:n laatimassa Lounais-Hämeen Museot matkailukäyttöönotyössä rakennusten huoltoon rakennettiin malli, jonka ajantasaisuus varmistetaan ja otetaan käyttöön. Rakenteille kehitetään vastaava ohje.

Kehittämisen ja hoidon resurssointi

Kuntien talousarvioihin varatut rahat ovat viime vuosina lähinnä kuluneet alueen perushoitoon ja ylläpitoon. Suurempia investointeja varten kansanpuiston hoitokunta on aikaisemmin hakenut lisäresurssia alueen metsänhoidosta saaduilla tuotoilla. Tänä päivänä tämä tapa ei ole enää toimiva. Jotta ne arvot, joita varten kansanpuisto on perustettu säilyvät, on jatkossa metsäalueita hoidettava niin, että alueella taataan luontoarvojen säilyminen ja mahdollisesti parantaminen ja

sitä kautta kestävän virkistyskäytön jatkuminen. Useammassakin toisistaan riippumattomissa kansanpuistoa koskevissa selvityksissä ja päätöksissä, mm. valtion Metso-ohjelman inventointiraportti, kasvillisuusselvitykset, yleiskaava, on tunnistettuja luontoarvoja, jotka eivät kestä kovaa kulutusta tai vastaavia muutoksia. Kansanpuiston alueelle tulisikin aktiivisesti hakea hankerahoitusta ainakin kohteisiin, joihin tarvitaan suurempia investointeja.

Alueen rakennukset ja palvelut keskittyvät ydinalueelle (virkistysalue VL). Olennainen osa Saaren kansanpuiston palveluja on perinneravintola Lounais-Hämeen Pirtti, vaikka sen hallinnointi ei kuulu kunnille. Muu alue (luonnonsuojelualue SL) on metsää, johon sijoittuu kansanpuiston reitit**,** laavu ja puuteltat. Ylläpito ja hoito keskittyy ensisijaisesti olemassa olevien rakenteisiin ja toimintoihin. Pääpaino toimenpiteissä on, että alue on turvallinen ihmisille ja luonnon monimuotoisuus säilyy tai jopa kasvaisi.

Alueen tapahtumien osalta juhannusjuhlat ovat 2000-luvulla loppuneet kävijöiden vähennyttyä. Uudet tapahtumat kuten järvisählyn mm-kilpailut tai Tammelan kunnan järjestämät metsäHub -etätyöpäivät ovat tuoneet kansanpuistoon uutta väkeä. Hallittujen ja hyvin organisoitujen tapahtumien järjestäminen omana hankkeena tai ulkopuolisten tahojen järjestämänä on alueen tunnettuuden ja talouden kannalta edelleen toivottavaa.

Saaren kansanpuiston vetovastuu on vaihdellut muutaman kerran vuosien aikana vakiintuen yli vuosikymmenen vuoden kestoisiin jaksoihin. Kansanpuiston siirryttyä kunnille vetovastuu ensimmäisen vuosikymmen osalta oli Forssan kaupungilla, 1990-luvun alusta 2010-luvun alkupuolella Tammelan kunnalla, ja tästä eteenpäin jälleen Forssan kaupungilla. Vetovastuun vaihtuminen on perustunut yhteiseen sopimukseen. Kehittämis- ja hoitosuunnitelmaa toteuttamaan on valittu valtuustokausittain hoitokunta. Hoitokunta laatii vuosittain talousarvioehdotuksen kuntien hyväksyttäväksi.

Saaren kansanpuiston hallintaan, hoitoon ja käyttöön liittyvät säännöt

Kansanpuiston siirryttyä kuntien omistukseen perustettiin alueen hoitamiseksi Saaren kansanpuiston hoitokunnan vuonna 1980. Toimintaa varten omistajakunnat hyväksyivät viimeksi vuonna 1994 hallintoon ja hoitoon liittyvät säännöt. Ja viimeksi vuonna 1998 kunnat hyväksyivät kehittämis- ja hoitosuunnitelman. Nyt nämä säännöt yhdistetään ja ajantasaistetaan yhdeksi hallintaan, hoitoon ja käyttöön liittyväksi säännöksi. Säännöt hyväksytään erikseen kunnissa ja niitä noudatetaan rinnan tämän käyttö- ja hoito suunnitelman kanssa.

Saaren kansanpuiston hoitoon ja kehittämiseen laaditut suunnitelmat ovat paitsi osin vanhentuneet, myös tarpeen yhdistää useasta irrallisesta suunnitelmasta aluetta kokonaisuutena kattavaksi käyttö- ja hoitosuunnitelmaksi.

Vuonna 2010 Saatsi Arkkiehdit Oy laati Lounais-Hämeen Museot matkailukäyttöön -nimisessä EU-hankkeessa alueen rakennuskannan ja maisemalliset arvot huomioivan hoito- ja käyttösuunnitelman. Alueen metsiä puolestaan on hoidettu metsätaloudellisen hoitosuunnitelman pohjalta ja pitkälti Metsänhoitoyhdistyksen tekemien suunnitelmin. Nykyinen suunnitelma on laadittu Forssan kaupungin sopimuskumppanin UPM-Kymmenen toimesta. Nyt kansanpuiston koko aluetta tullaan hoitamaan laaditun käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaisesti. Niin, että erityisesti

rakennusten ja rakennelmien osalta oheistusta otetaan Saatsi Arkkitehdit Oy:n suunnitelmasta ja toimintojen sijoittelussa ja metsänkäsittelyssä VSU maisema-arkkitehdit Oy:n kehittämissuunnitelmasta.

Saaren kansanpuiston kehittäminen

Yleistä

Saaren kansanpuiston hoitoon ja kehittämiseen on vuosien aikana laadittu useampiakin suunnitelmia, joissa kaikissa on ollut varteen otettavia esityksiä kansanpuiston kehittämiseksi. Osin suunnitelmissa esitetyt toimenpiteet ovat toteutuneetkin, mutta osa on myös vanhentunut. Käyttö- ja hoitosuunnitelmaa päivitettäessä on pyritty luomaan selkeä suunnitelma siitä, miten aluetta kehitetään kestävälle virkistyskäytölle ja samalla varmistetaan alueen erityisten luontoarvojen säilyminen.

Alueen kehittämisen tavoitteena on myös sallia erilaisten luonto- / matkailuyrittäjien toiminta alueella. Tämä edellyttää että käyttö- ja hoitosäännöissä huomioidaan myös yrittäjät.

Kansanpuiston saavutettavuus ja liikenneyhteydet

Saaren kansanpuisto on parhaiten saavutettavissa Forssan kaupungin ja Tammelan kunnan keskuksista sekä henkilöautolla että pyöräillen. Etäisyyttä Forssan keskustasta kansanpuistoon on noin 14 km ja Tammelan keskustasta noin 7 kilometriä. Pyörällä saavutettavuuteen on viime vuosina kiinnitetty erityistä huomiota, sillä Tammelan kunta on laatinut suunnitelman reittiyhteyden toteuttamisesta Tammelan keskustan ja Portaan kylän välille Pyörällä Portaaseen – EU-hankkeessa. Suurimpia perusteita hankkeelle oli Saaren kansanpuiston saavutettavuuden parantaminen kevyellä liikenteellä. Suunnitelmien osalta yhteys on mahdollista rakentaa, jos rahoitus saadaan hoidettua. Tammelan kunta on toteuttanut yhteyden Tammelan keskustasta Venesillalle asti eli vain Saaren kartanon osuus (noin 2,5km) puuttuu, jotta Saaren kansanpuisto olisi saavutettavissa Forssan kautta aina Jokioisilta asti (noin 22 km) kevyelle liikenteelle varattua väylää pitkin.

Yksityisautolle tai tilauslinja-autolle on alueelle osoitettu pysäköintialue, jota on laajennettu viime vuosien aikana. Lisäksi Portaantietä on kansanpuiston kohdalla levennetty siten, että sen varteen on mahdollista pysäköidä. Kesäisin hyvien ilmojen aikaan pysäköintipaikkojen käyttöaste on suuri uimarantojen ollessa vilkkaassa käytössä. Pysäköintialueella myös yövytään. Hämeen maakunnan alueelle sijoittuva vaeltajien Ilvesreitistö kulkee kansanpuiston kautta Portaasta Eerikkilän urheiluopistolle, Ruostejärven virkistysalueelle ja edelleen Torronsuon sekä Liesjärven kansallispuistoihin.

Kansanpuistoon pääsee vesitse aina Forssan keskustasta asti, sillä Loimijoki, Pyhäjärvi ja Kuivajärvi ovat kaikki yhteydessä toisiinsa. Meloen kansanpuistoon pääsee Liesjärveltä ja sen kansallispuistosta Turpoonjokea pitkin.

Seuraaviin alla oleviin kohtiin on esitetty joukko toimenpiteitä. Suunnitelman lopussa on malli taulukosta, johon esitettyjen toimenpiteiden vastuutahot, aikataulu ja kustannukset tulisi merkitä esimerkiksi valtuustokausittain ja tarkennettuna vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä.

Henkilöautoilu ja pysäköinti

Kansanpuistoon saavutaan useimmiten henkilöautolla Portaantietä pitkin. Kansanpuiston pysäköintialue on mitoitettu noin 53 henkilöautolle ja yhdelle linja-autolle. Kansanpuiston sisäänkäynnin kohdalla on mahdollista pysäköidä Portaantien levennykselle tien pohjoispuolella. Levennykseen mahtuu noin 63 henkilöautoa. Kaukolan näkötornilla on oma pieni noin 14 auton pysäköintialueensa tien pohjoispuolella. Autolla ajon rajoittaminen ja pysäköinnin pitäminen kiellettynä kansanpuiston alueen sisällä vanhojen sääntöjen mukaisesti on käytön lisäännyttyä yhä tarpeellisempaa myös jatkossa.

Toimenpiteet:

Kansanpuistoon saapumista julkisella tai kevyellä liikenteellä tulee ensisijaisesti kehittää. Polkupyöräparkkipaikkojen kehittäminen sähköpyörän latauspiste tulevaisuuden kehitysaskelia. Kansanpuiston ja Lounais-Hämeen pirtin pysäköinti tapahtuu vain niille osoitetuilla paikoilla Portaantien tuntumassa. Pysäköinti ei ole sallittua kansanpuiston sisällä. Selvitetään pysäköintialueen käytön rajoittamismahdollisuuksia matkailuautojen leiriytymisen hillitsemiseksi.

Julkinen liikenne

Kansanpuistoon tai sen ohi ei tällä hetkellä ole normaalia julkista liikennettä. Linja-autoliikenne kansanpuistoon perustuu nykyisin lähinnä matkanjärjestäjien ohjattuihin retkiin joko kansanpuistoon tai Kaukolan näkötornille.

Toimenpiteet:

Paikallisten julkisen liikenteen toimijoiden (Tyykikyyti ja Peliittapirssi) kanssa tulisi tutkia mahdollisuutta kansanpuistoon suuntautuvaan tilausliikenteeseen. Tulevaisuudessa matkaketjuihin ja sähköisiin varausjärjestelmiin perustuvan tilausliikenteen yleistyessä myös kansanpuiston saavutettavuus parantunee.

Kevyt liikenne

Kevyen liikenteen osalta kansanpuistossa käydään lähinnä pyörällä. Viimeinen 2,5 kilometriä Saaren kartanon läpi on kuitenkin osuuden vaarallisin, ja tälle välille on mahdollista toteuttaa Pyörällä Portaaseen hankkeessa suunniteltu kevyen liikenteen yhteys. Suunnitelmat yhteydestä ovat valmiina väylän toteuttamiselle. Saaren kansanpuistoon saavuttuaan väylä jatkaisi kansanpuiston läpi Tanilantielle.

Toimenpiteet:

Kevyen liikenteen väylän rakentamista tulisi kansanpuiston kannalta aktiivisesti edistää, sillä kevyen liikenteen sähköistyessä kovaa vauhtia, on esimerkiksi sähköpyörällä saavutettava matka huomattavasti pitempi kuin normaalilla polkupyö-

rällä kuljettaessa. Kuntien keskustoissa sekä Eerikkilän urheiluopistolla voisi tulevaisuudessa olla lainattavia/vuokrattavia sähköpyöriä eri virkistys- ja luontokohteiden välillä liikkumiseen.

Kansanpuiston sisäinen liikenne

Saaren kansanpuiston liikenteellinen selkäranka on Portaantieltä alueen halki kulkeva leveä polku/huoltotie, joka ydinalueen ohitettuaan muuttuu Tanilantielle johtavaksi metsätieksi. Sekä kioski/huoltorakennuksen että Lounais-Hämeen Pirtin huoltoliikenne kulkee tätä kautta, samoin venepaikoille tuodaan veneitä samaa reittiä. Sama yhteys on myös edellä mainittu Pyörällä Portaaseen –hankkeessa suunniteltu pyöräreitti.

Veneiden tuonti alueelle / vienti alueelta painottuu kevät- ja syksyaikaan, mutta alueella kasvanut melontatoiminta on johtanut siihen, että kanootteja tuodaan muinakin aikoina aivan rantaan esimerkiksi peräkärryn kanssa.

Kansanpuiston sisäänkäynti pysäköintialueelta itse virkistysalueelle on mahdollista sulkea puomilla, mutta käytännössä puomi on aina auki, mikä on johtanut ei toivottuun ajoneuvoliikenteeseen alueella.

Toimenpiteet:

Kansanpuiston halki kulkevalla huolto-/metsätiellä on pyöräily sallittua, yhteyttä voidaan edelleen parantaa ja tiehen liittyviä toimintoja suunniteltaessa voidaan ottaa huomioon uusia palveluja kuten esteettömyys ja taukopaikkojen lisäys.

Alueelle tulee miettiä, onko veneenlaskupaikka tarpeen ja jos sellainen halutaan, osoitetaan selkeä reitti veneenlaskupaikalle ja huolehditaan siitä, että henkilöautoajon liikkumista rajataan niin ettei autoilu pysty leviämään muualle kansanpuiston alueelle.

Jatkossa toimintaa pitää kehittää niin, että kansanpuiston ja pirtin huoltoliikenne saa ajaa alueelle sisään. Liikuntarajoitteisten reittiä tulee kehittää myös Lounais-Hämeen pirtin puolella.

Esteettömyys

Saaren kansanpuiston alueella pääsee esteettömästi liikkumaan lähinnä ydinalueen huoltoteitä pitkin huoltorakennukselle, pirtille ja uimarannalle. Näilläkin reiteillä on kuitenkin puutteita, ja aluetta pitäisikin kehittää kokonaisuutena enemmän esteettömään suuntaan. Kaikkia reittejä ei ole mahdollista/tarkoituksenmukaista muokata esteettömiksi luonnonolosuhteidenkaan vuoksi, mutta esimerkiksi Portaantieltä alueen halki Tanilantielle kulkeva leveä polku/huoltotie olisi muokattavissa esteettömäksi. Suurempien yhdysreittien lisäksi tulisi varmistaa, että alueen palveluihin kuten nuotiopaikoilla ja katsomoalueelle pääsee perille asti.

Myöhemmin suunnitelmassa eri osa-alueiden käsittelyssä on nostettu esiin parannuksia esteettömyyttä silmällä pitäen.

Toimenpiteet:

Kansanpuistoon esteettömät reitit merkitään.

Maaston kuluminen / Suojausrakenteet

Kansanpuiston maaston kulumisen suojaustoimet on aloitettu hankkeessa. Kulumista tulee tarkkailla ja suojausta tulee tehdä tarpeen mukaan.

Toimenpiteet:

Mäntyjen juurien suojausta jatketaan suojaamalla luonnonsoralla myllärintorpan edustan mäntyjen juuret. Hiekkatäyttö on tehtävä siten, ettei sitä kuitenkaan tehdä rungon päälle. Hiekkatäyttö yritetään sitoa luonnonkasveilla, jotka tuodaan paikalle siemenseoksena.

Kansanpuiston rakennuskanta ja tekniset ratkaisut

Alueen rakennuskanta

Lounais-Hämeen museot matkailukäyttöön –hankkeessa laadittiin Saaren kansanpuiston rakennuskannalle hoito- ja käyttösuunnitelma, hoitokortit ja suunnitelmia alueen uudeksi rakennuskannaksi. Suunnitelman laati Saatsi Arkkitehdit Oy vuonna 2011. Vastaavanlainen hoitokortti laaditaan alueen muista rakenteista.

Toimenpiteet:

Alueen rakennuskannan huolto- ja kunnostustoimenpiteissä sovelletaan Saatsi Arkkitehdit Oy:n laatimia periaatteita ja suunnitelmia. Kaikille rakennuksille ja rakenteille laaditaan suunnitelmat.

Uudet kevyemmät rakentamisen ratkaisut

Veteen sijoittuvat erilaiset oleskeluun ja virkistykseen liittyvät ratkaisut ovat yleistyneet nopeasti. Näiden etuna on paitsi mahdollisuus olla veden päällä, mutta myös ekologisuus siinä mielessä, ettei esim. oleskelupaikan rakentamiseksi tarvitse perustaa rakennusta herkälle ranta-alueelle. Usein varsinaisen rakentamisen edellytetään sijoittuvan 15 metrin päähän rannasta. Veden päälle sijoittuvat kelluvat rakenteet voidaan rakentaa tehdasolosuhteissa ja uittaa valmiina paikalle, jolloin rakentamisaikaiset häiriöt itse alueella jäävät minimaalisiksi. Jos kelluvia rakenteita käytetään tulee miettiä rakenteiden talvisäilytyspaikat.

Myös erilaiset majatyyppiset näköala-/levähdyspaikkaratkaisut ovat lisänneet suosiotaan 2000-luvulla. Näissä ratkaisuissa pyritään käyttämään mahdollisimman paljon hyväksi paikalla jo olevia rakenteita, esimerkiksi valettavien tai maahan upotettavien perustusten sijaan maja kiinnitetään olemassa oleviin puihin joustavin pantaratkaisuin puuta vahingoittamatta. Näin näköala- /levähdyspaikka voidaan myös sijoittaa elämyksellisemmin / näköalaltaan parempaan paikkaan, ja se voidaan tarvittaessa poistaa ilman, että siitä jäisi jälkiä maastoon.

Toimenpiteet:

Kansanpuiston alueelle suunnitellaan uusia oleskelu- ja näköalapaikkoja VSU:n kehittämissuunnitelmassa osoitettuihin paikkoihin. Ratkaisut toteutetaan niin että rakenteet ja kulku rasittaisivat luontoa mahdollisimman vähän. Kaikki suunnitelmat tulee laittaa nähtäville ja käsitellä kaupungin ja kunnanhallituksissa nykyisen avoimen käsittelyperiaatteen mukaisesti.

Viemäröinti

Tammelan kunnan suunnitelmana on ollut, että Saaren kansanpuisto liitettäisiin viemäriin Saaren kartanon kautta, nyt viemäri on vedetty Venesillalle saakka. Kunnan kannalta tämä linjan rakentaminen tulisi ajankohtaiseksi, jos kevyen liikenteen väylää jatkettaisiin ulkoilureittinä Venesillalta Saaren kansanpuistoon. Haastavana kohtana linjalla olisi Saaren salmen vesistön ylittäminen. Matkaa kansanpuiston huoltorakennukselle tulisi tällä linjalla vajaa 2,5 km.

Suunnitelmaa laadittaessa 2022 aloitettiin Portaan kylältä vesijohdon ja siirtoviemärin rakentaminen Riihivalkamaan, tavoitteena on paitsi taata vedensaantia seudullisesti, myös viemäröidä Portaan, Ojaisten, Saaren, Kaukolan ja Riihivalkaman kyläalueita sekä Kuivajärven ja Pyhäjärven eteläpuoleisia ranta-alueita. Tässä yhteydessä mm. Määrlammin etelärantaan ollaan tuomassa viemäriä. Näin olisi periaatteessa mahdollista liittää kansanpuisto uuteen valmisteilla olevaan siirtoviemäriin. Maasto on tällä suunnalla haastavaa, ja käytännössä linja pitäisi viedä kansanpuiston halki polkupyöräily / ulkoilureittiä pitkin Tanilantielle. Matkaa kansanpuiston huoltorakennukselle on reilut 1,5 km. Tämä linja mahdollistaisi parempien palvelujen tuomisen koko alueen läpi kulkevan ulkoilureitin varrelle, mm. uimapaikan ja Raanpään laavun kuivakäymälät voitaisiin korvata viemäriin liitettävillä ratkaisuilla. Vaihtoehtoinen lyhyen tähtäimen ratkaisu on tuoda alueelle isommat suuremmalle kapasiteetille suunnitellut kuivakäymälät ja hoitaa niiden jälkikompostointi alueella. Lisäksi tulee tutkia, onko lopputuotteena tuleva multa mahdollista hyödyntää paikalle.

Toimenpiteet:

Kansanpuiston viemäröintiä edistetään aktiivisesti, ja selvitetään paras vaihtoehto sekä kustannukset viemärin toteuttamiseksi, jotta kunnat voivat varata rahoitusta hankkeen toteuttamiseksi. Lyhyen tähtäimen suunnitelmaksi tehdään isommalle kävijämäärälle sopiva kompostoiva tai muu kuivakäymälä.

Sähköverkko

Sähköverkko kattaa kansanpuiston ydinalueen. Alueella tulee olla hillitty valaistus. Tarvittavat rakennukset on sähköistetty. Erilaisten laitteiden latauspisteet puuttuvat. Liikenne on sähköistymässä, ja kansanpuistoon tulisi osoittaa paikka sähköpyörien ja –autojen lataamiseen.

Ekologiset sähköntuottamisen muodot kuten tuuli- ja aurinkosähkö ovat viime vuosina teknisesti tehostuneet ja sitä kautta yleistyneet. Saaren kansanpuistossa olisi mahdollista etenkin aurinkovoimapaneelien sijoittaminen huoltorakennuksen katolle tai latauspisteiden rakentaminen työpisteisiin ydinalueen ulkopuolelle aurinkovoimaan perustuen. Suuret aurinkovoimakentät tai tuulivoimalat eivät kansanpuistoon sovellu.

Toimenpiteet:

Kansanpuistoon hankitaan älylaitteiden latauspisteitä ja mahdollistetaan sähköpyörien lataaminen esim. huoltorakennuksen yhteydessä.

Sähköauton latauspisteen saamista kansanpuiston pysäköintialueelle selvitetään.

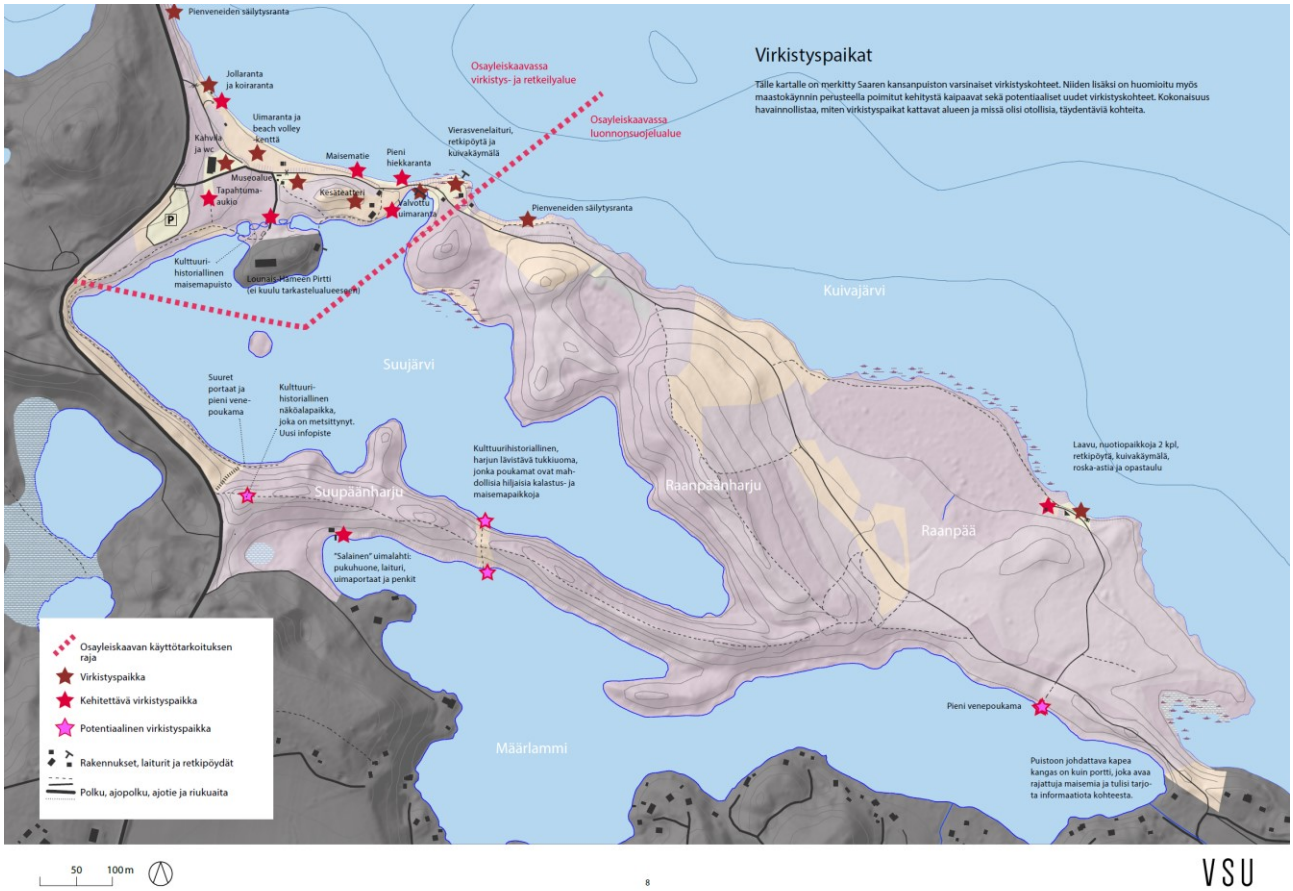
Pienimuotoista ekologisen ja päästöttömän energiatuotannon rakentamista kansanpuiston omaan sähköntarpeeseen selvitetään.

Alueen virkistyksellisten palvelujen kehittämistarpeet

Suuntaus luonnossa liikkumiseen ja retkeilyyn on ollut vahvassa kasvussa viime vuodet, ja korona-aika on vielä kiihdyttänyt kehitystä. Suuret kävijämäärät lisäävät vaatimuksia kansanpuiston palveluille, ja erilaisten luontoaktiviteettien suosio haastaa alkujaan perinteisempään luontovirkistykseen toteutettuja kohteita.

Kansanpuiston alueelle laadittiin maisema-arkkitehtitoimisto VSU Oy:n laatimana kehittämissuunnitelma alueen luonnonympäristö, luontoarvot ja virkistyskäyttö huomioiden. Suunnitelman laatimisen pohjamateriaalina toimi aikaisempi kehittämissuunnitelma vuodelta 1998 ja Saatsi Arkkitehdit Oy:n laatima alueen luonnonympäristön ja reittien hoito- ja käyttösuunnitelma vuodelta 2011.

Kehittämissuunnitelmassa koottiin alueen reitit ja virkistyskohteet nykytilanteessa. Alue jakautuu selkeästi tiiviiseen ja paljon toimintoja sisältävään ydinalueeseen, sekä enemmän luonnonmukaiseen Raanpään ja Suunpään harjualueisiin, joissa ei reittien lisäksi ole juurikaan muita toimintoja kuin Raanpään laavu ja Määrlammin Saaren kyläläisten uimaranta.

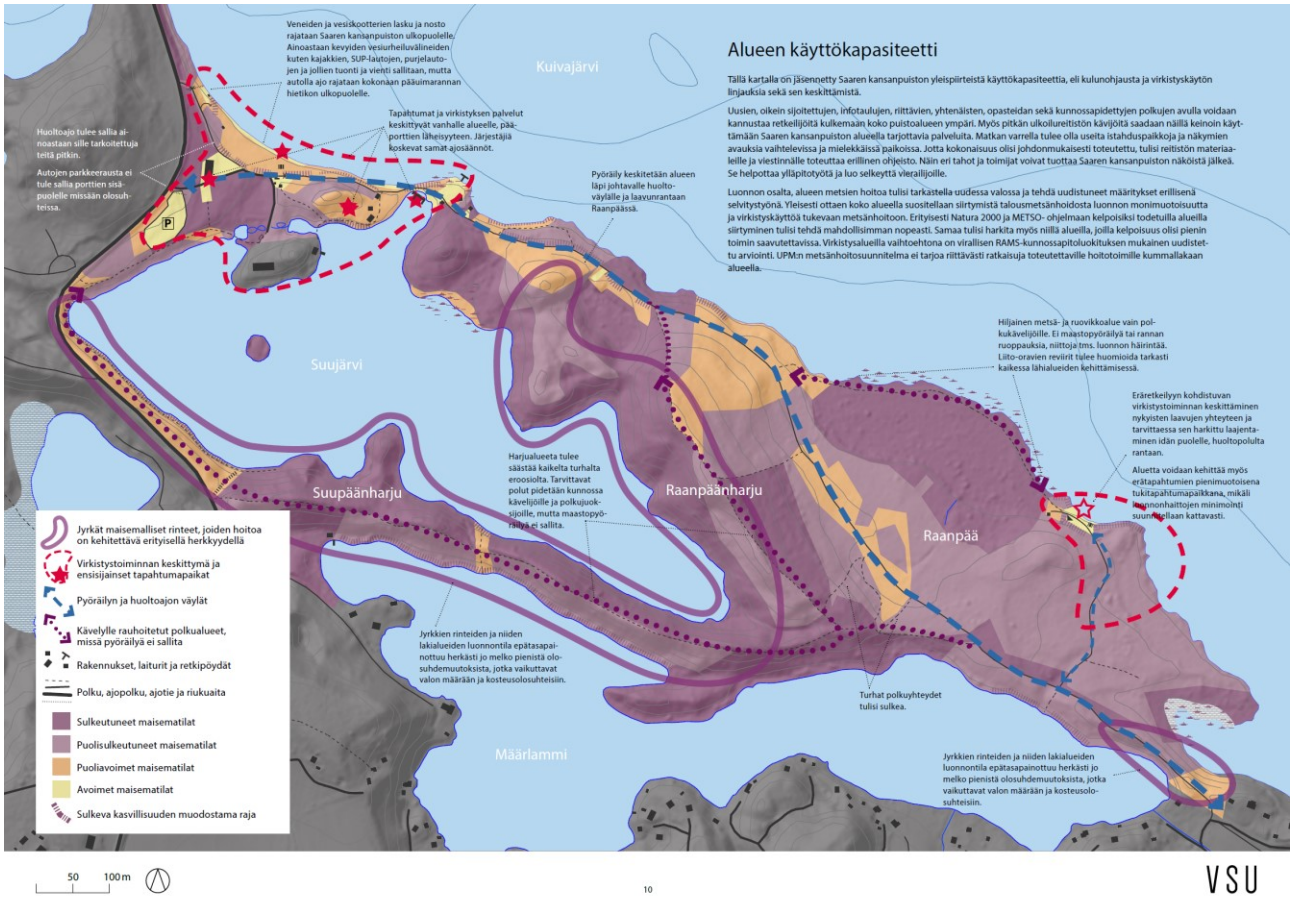
Suunnitelmassa on todettu yleispäätelmänä:

Saaren kansanpuistossa on vanhoja, luonnonmuotojen ansiosta jopa poikkeuksellisen hienoja virkistyskohteita, kuten sen monet uimarannat ja amfiteatteri. Näistä useimmat ovat keskittyneet lähelle kansanpuiston pääasiallista sisäänkäyntiä ja

osoittavat pitkään jatkuneesta käytöstä aiheutuneita kuluman merkkejä. Myös lievää metsittymistä ja vieraslaji lupiinin alkavaa leviämistä on havaittavissa. Pääsisäänkäynnin lähiympäristössä ilmenee myös autolla ajon aiheuttamia vaurioita, mikä tarvitsee jatkosuunnittelua.

Samalla kuin pääsisäänkäynnin alue on selvästi ruuhkainen, suurilla metsäalueilla Raanpäässä virkistyskohteita on vähän ja harjujen alueella ei laisinkaan, jos polkuja ei huomioida. Suupäänharjulla on monta potentiaalista pienkohdetta, jotka täydentävät mainiosti koko kansanpuiston kiertävää retkeilyä ja tarjoavat houkuttelevamman vaihtoehtoisen kulkusuunnan pääsisäänkäynnin parkkialueelta käsin etenkin heille, jotka kaipaavat ulkoiluunsa hiljaista luonnonympäristöä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että vaikka olemassa olevien virkistyskohteiden profiilia ja palvelutasoa voidaan kohentaa ja uusia kohteita kehittää, niin Saaren kansanpuiston virkistystarjonnan varsinainen erottautumistekijä ja kilpailuetu syntyy luontoympäristön erityispiirteiden huomioimisesta, kunnioittavasta kohtelusta ja hyödyntämisestä.

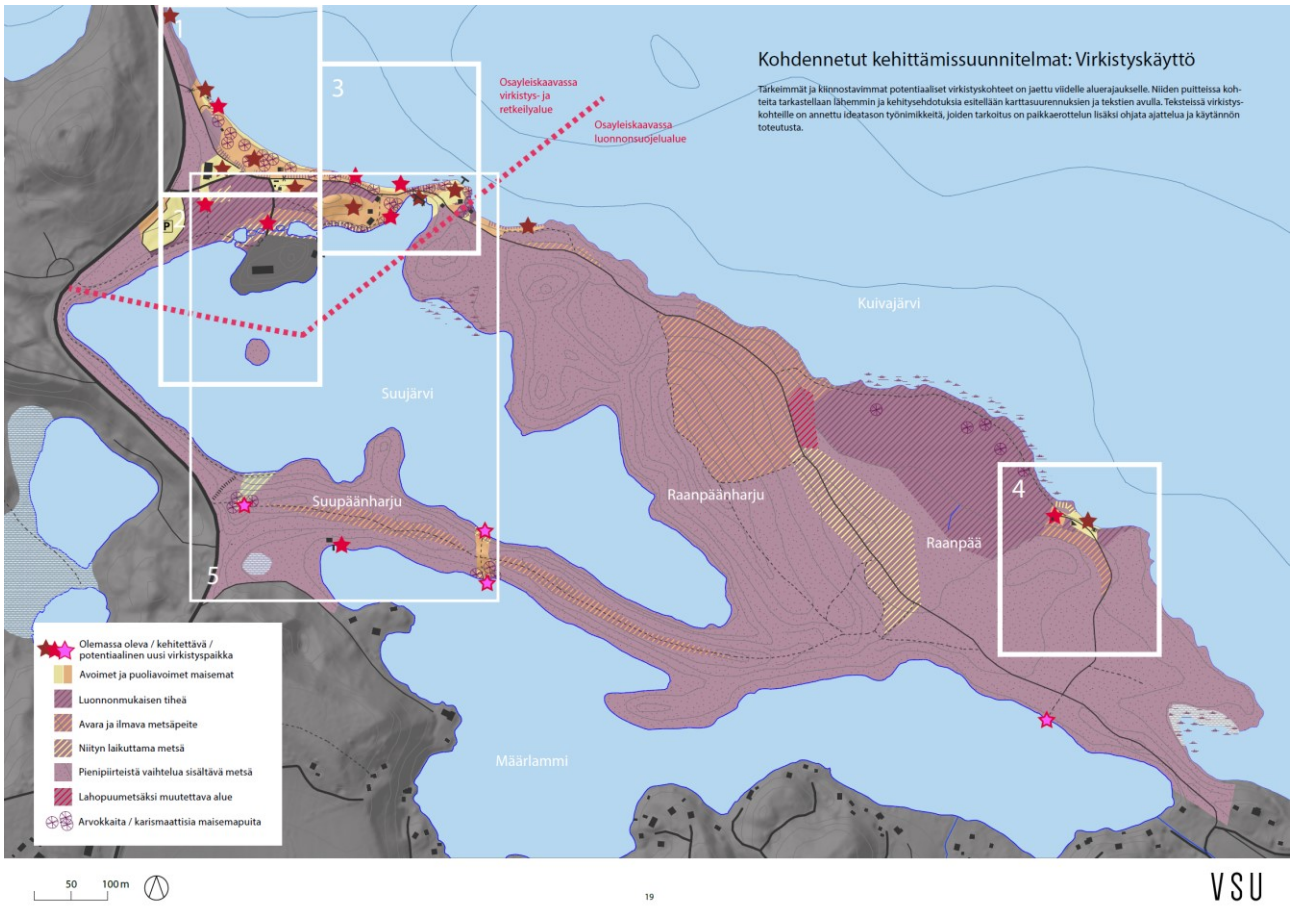
Suunnitelmassa onkin arvioitu kansanpuiston käyttökapasiteettia nykyisen ja mahdollisten uusien toimintojen suhteessa luontoarvoihin ja kestokykyyn:

Suunnitelmassa on arvioitu sekä virkistyskäytön ydinalueen toimintoja ja osittaisia uudelleenjärjestelyjä, jotta ajoneuvoliikennettä voitaisiin ohjailla siten, ettei liikenne häiritse muita toimintoja ja alueen käyttöä.

Suunnitelman kohdennettiin viiteen osa-alueeseen, joista kolme sijoittuu virkistyksen ydinalueella, yksi Raanpään laavun ympäristöön ja yksi Suupäänharjun alueelle:

1. Männikön hiekkaranta, kansanpuistoon saapuminen ja välinevesiurheilun ranta
2. Saaren maisemapuisto ja leiriytyminen
3. Rantatie, hyppytornin ranta, retkiniemi ja kesäteatteri
4. Laavun ranta, nuotiopaikat ja majoittuminen
5. Tukkiuoman poukamat, salainen uimalahti, harjun näköalapaikka ja kuntoiluranta

Reitit ja levähdyspaikat

Saaren kansanpuiston nykyinen reittiverkosto on sinällään toimiva, ollen osa Kanta-Hämeen Ilvesreittiä. Alueen reitit ovat helposti kaiken ikäisten käytössä, mutta esteettömiä kaikki reitit eivät ole. Uimarannalle pääsee esteettömästi, ja pienellä parantamisella myös Raanpään halki kulkevalla virkistys- ja ulkoilureitillä voidaan liikkua esteettömästi aina Raanpään laavulle asti. Alueen virkistysarvoja on mahdollista nostaa esiin sijoittamalla tauko- ja näköalapaikkoja niin, että ne tuovat esiin maisemallisesti arvokkaita näkymiä ja luontoarvoja.

Reittien kuntoa tulee parantaa, ja reitit tulee merkitä maastoon siten, että kulkeminen on selvästi ohjattua ja hallittua, jolloin myös luonnolle herkät kohdat voidaan suojata. Opasteissa esitellään alueen museaalisia kokonaisuuksia ja luontoarvoja opetuksellisesta näkökulmasta.

Veteen sijoittuvia kelluvia näköala- / levähdys- / yöpymispaikkoja ja puumajatyyppisiä ratkaisuja on tullut markkinoille. Saaren kansanpuistossa olisi mahdollista käyttää myös tällaisia ratkaisuja.

Toimenpiteet:

Portaantien ja Suujärven väliseen jyrkkään rinteeseen rakennetaan joko pitkospuut tai muutoin parannetaan polkua.

Portaat Suupäänharjulta Suujärven rantaan pidetään kunnossa.

Tukkiuomaan Suupäänharjulla ei tarvitse tehdä rakennelmia, koska kulku uoman pohjan kautta on mahdollista, mutta sekä Suujärven että Määrlammin puolelle voidaan sijoittaa istumisen mahdollistavat maapuut.

Kyläläisten ylläpitämä uimapaikka Määrlammin rannalla tarvitsee jyrkimpään polkuosuuteen käsijohteiset portaat. Uimahuonetta ja sen tasannetta ja laiturialuetta tulee pitää kunnossa.

Yöpyminen

Saaren kansanpuisto on vuosien ajan ollut rajattu vain päiväkohteeksi, eikä majoittumista alueella ole sallittu. Tälle on kuitenkin selkeästi ollut tarvetta, ja kansanpuiston pysäköintialuetta on jonkin verran käytetty matkailuautolla majoittumiseen. Kun luontomatkailun ja pitkienkin vaellusten suosio on lisääntynyt, voidaan Saaren kansanpuiston osalta päivittää tilannetta ja kansanpuistossa voisi jatkossa olla vaeltamiseen liittyen rajattu yöpymismahdollisuus siten, ettei alueesta kuitenkaan muodostuisi leirintäaluetta - lähin leirintäalue palveluineen on vain kahden kilometrin päässä Venesillalla. Kansanpuistossa on majoitukseen tarvittavia palveluja kuten esimerkiksi käymälätiloja huoltorakennuksessa, Raanpään laavulla ja uimarannan läheisyydessä.

Toimenpiteet:

Raanpään laavupaikalle rakennettujen lyhytaikaisen yöpymisen mahdollistavien ns puutelttojen toimintaa seurataan. Seurannan pohjalta päätetään, jatketaanko yöpymispaikkojen lisäämistä olemassa olevien naapuriin tai huoltorakennuksen lähellä olevalle aukiolle.

Matkailuautolla / -vaunulla retkeileviä ohjataan käyttämään kunnan omistaman Venesillan palveluja (etäisyys 2,5 km).

Nuotiopaikat

Kansanpuiston alueella on kaksi nuotiopaikkaa: nuotiopaikka uimarantojen läheisyydessä sekä nuotiopaikka Raanpään laavun yhteydessä. Huoltorakennuksen läheisyydessä olevalle seuraavassa vaiheessa laajentuvalle yöpymispaikalle ei osoiteta nuotiopaikkaa.

Kansanpuiston nuotiopaikat eivät ole erityisesti liikuntaesteisiä varten suunniteltu ja toteutettu, vaikka etenkin uimarantojen läheisyydessä olevalle nuotiopaikalle on esteetön kulku.

Uimarannoilla eikä muillakaan kansanpuiston alueilla ole tarkoitus käyttää ulkoilijoiden omia grillejä tai vastaavia laitteita.

Toimenpiteet:

Kansanpuiston nuotiopaikkojen esteettömyyttä parannetaan suunnitelmallisesti. Myös kulkua Raanpään nuotiopaikalle parannetaan.

Selvitetään energiatehokkaampien ”nuotioratkaisujen” rakentamismahdollisuutta.

Kalastaminen

Kansanpuistossa on sekä Kuiväjärven rantaa, että kansanpuiston sisällä Suujärvi rantoineen. Suunpäänharjun toisella puolella kansanpuisto rajautuu Määrlammin pohjoisrantaan. Perinteinen kalastaminen on sallittu kansanpuiston alueella asianmukaisin luvin, mutta käytännössä tietyt alueet kuten uimarannat eivät sovellu kalastamiseen ainakaan sesonkiaikaan. Suujärveen on myös kalastusoikeuden omaavia kiinteistönomistajia, jotka voivat oikeuttaan käyttää.

Aikaisemmassa käyttö- ja hoitosuunnitelmassa suunniteltiin viehekalastuksen kehittämistä ydinalueen lammissa, mutta tämä silloinen ”lohilampikalastaminen” on mennyt muodista. Nykytilanteessa kansanpuiston alueella voisi kehittää perinteistä kalastamista valikoiduilla alueilla, ottaen kuitenkin huomioon pienten järvien kuten Suujärven ja Määrlammin ekologisen kestävyyden.

Toimenpiteet:

Kansanpuiston osalta ohjatuilla kalastuspaikoilla kalastamisen mahdollisuus selvitetään osakaskuntien ja paikallisten kalastajien kanssa, ottaen myös huomioon eri alueiden luonnonympäristön ekologinen kestävyys.

Veneily

Saaren kansanpuiston sijoittuminen Kuiväjärven ranta-alueelle mahdollistaa puistoon saapumisen isommillakin veneillä Kuivajärven ja Pyhäjärven alueelta sekä Forssasta Loimijokea pitkin. Näiden isompien veneiden osalta kansanpuistossa ei kuitenkaan tarvita erityisiä palveluja muuta kuin riittävä vierasvenelaituri, sillä veneet voivat palata kotilaituriin huoltotoimenpiteitä varten.

Kanootilla liikkuvat retkeilijät voivat tulla kansanpuistoon kauempaakin Loimijokea tai Turpoonjokea pitkin. Yöpymisen mahdollistaminen parantaa melojien palveluja. Jos halutaan edistää mahdollisuutta vuokrata kanootteja ja muita aktiviteettivälineitä kansanpuistossa, tulisi varautua rakentamaan säilytystila välineistölle.

Kansanpuiston Kuivajärven ranta-alueelle on varattu alue purjehdusseuran jollarannalle. Veneiden kuljetukseen on kiinnitetty jo aikaisemmin huomiota tässä suunnitelmasta. Sama koskee myös soutuveneiden tuomista kansanpuiston venepaikoille. Veneitä voi laskea vesille myös Venesillalta, jossa on rakennettu veneenlaskupaikka suurempiakin veneitä ajatellen.

Kansanpuistossa vuokrataan venepaikkoja Kuivajärven ranta-alueelta. Osoitettujen alueiden ulkopuolella on yleensä myös luvattomia veneitä, joiden valvontaan tulee kiinnittää huomiota. Suujärven ranta-alueella venettä ovat saaneet pitää vain Suujärveen kiinteistönsä kautta kalastusoikeuden omaavat.

Toimenpiteet:

Kulku veneenlaskupaikka tulee tehdä VSU:n suunnitelman mukaan. Ajo tulee ohjata siten, että se ei aiheuta haittaa alueen muulle virkistystoiminnalle.

Vierasvenelaiturin uusimisen yhteydessä sen muodossa ja sijoittamisessa käytetään hyväksi asiantuntijaa, jotta löydetään mahdollisimman turvallinen vaihtoehto lähellä olevan uimarannan käyttäjien kannalta.

Retkeilyyn liittyvä melominen ohjataan rantautumaan niin ydinalueelle kuin Raanpään laavullekin lisättävien palvelujen kuten yöpymisen ääreen.

Kanoottien vuokraamista kansanpuistosta edistetään ja tarvittaessa rakennetaan varastotilaa välinesäilytykseen. Venevuokrauspaikat osoitetaan suunnitelmissa ja niille tapahtuva veneiden kuljetus ohjeistetaan kulutusta kestäville alueille.

Uiminen ja saunominen

Kansanpuiston alueelle on kaksi EU-uimarantaa, pitkä ja matala Kuivajärven ranta sekä syvä Suujärven uimaranta hyppytelineineen. EU-uimarannoilla tulee olla nykyisin uimavalvoja / hengenpelastaja. Kesäaikaan kansanpuistossa käy lukuisia uimareita. Lisäksi on kaksi uimapaikaksi sopivaa aluetta, jotka ovat käytössä jokamiehenoikeudella.

Kuivajärven uimarannalla ei ole laitureita tai muita rakenteita, vaan ranta on perinteinen hiekkaranta uimiseen ja auringonottamiseen. Kuivajärven rantaosuudella on myös osoitettu ranta-alue lemmikkieläinten uimiseen.

Suujärven uimaranta perustuu laiturikokonaisuuteen ja mahdollisuuteen käyttää hyppytasanteita uimahyppyihin.

Saunominen kansanpuistossa on mahdollista vain Lounais-Hämeen pirtiltä vuokrattavassa saunassa. Varsinaista yleistä saunaa kansanpuistossa ei ole, mutta Lounais-Hämeen pirtin saunan käyttömuotoja on jo laajennettu, esimerkiksi juhannuksena se on ollut niin sanottuna yleisenä saunana.

Toimenpiteet:

Sekä Kuivajärven, että Suujärven varsinaiset EU-uimarantaosuudet tulee määrittää tarkemmin maastoon ja uimarantaprofiiliin.

Näille varsinaisille uimarantaosuuksille tulee kieltää sup-lautojen, kanoottien ja veneiden rantautuminen.

Kuivajärven hiekkarannan yhteyteen lisätään maapuita, joita voidaan käyttää myös istuskeluun. Rannalla oleilun ohjaaminen on tarpeen maaston kulumisen estämiseksi.

Suujärven laitureita uusittaessa uimarantakokonaisuus ja laituri suunnittelutetaan asiantuntijalla. Saunan käyttöä tulee kehittää yhdessä Lounais-Hämeen Pirtin Säätiön kanssa.

Etätyöskentely

Työn tekemisen muodot ja paikat ovat viime vuosina olleet murroksessa. Samalla tekniikka on mahdollistanut työskentelyn paikasta riippumatta, kunhan verkkoyhteydet ovat alueella toimivat. Luonnon ja luonnossa oleilemisen merkitys ihmisen

hyvinvoinnille ja luovuudelle on tunnistettu monissa tutkimuksissa. Työn tekeminen silloin tällöin luonnossa onkin ollut vahvassa kasvussa, ja kokouksia sekä koulutuksia järjestetään ulkotiloissa kasvavalla vauhdilla.

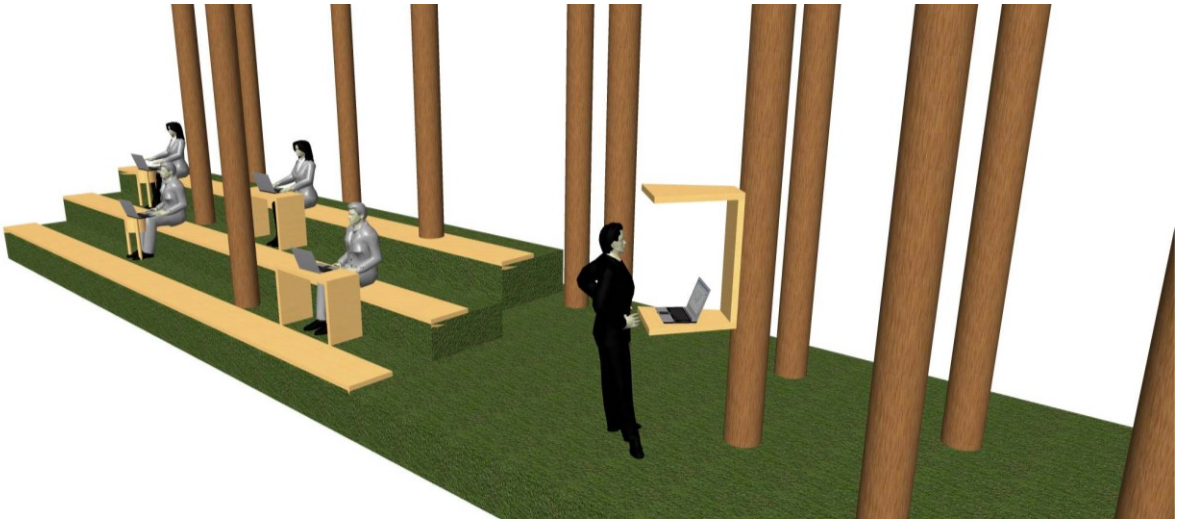
Tähän liittyen Saaren kansanpuistossa on järjestetty muutamana vuotena metsä-Hub –etätyötapahtuma, ja varsinkin tällöin on huomattu tarvetta sekä työskentelyn mahdollistavista pisteistä, myös latausmahdollisuuksista. Pienempien älylaitteiden kuten puhelinten ja tablettien osalta on jo hyvin saatavissa helposti mukana kannettavia lisävirtalähteitä, mutta kannettavien osalta tällaiset ovat harvinaisempia.

Saaren kansanpuistossa on valmiina rakenteita kuten katsomo, jota voidaan pienin täydennyksin vaivattomasti käyttää työskentelypaikkana. Saaren kansanpuiston ydinalueella on myös toimiva verkkoyhteys sekä olemassa oleva sähköverkko.

Toimenpiteet:

Huoltorakennuksen, Tannisen museon ja myllypirtin yhteyteen lisätään latausmahdollisuus älylaitteille.

Työpisteen mahdollistamiseksi kehitetään katsomoalueen käyttöä esim. tarjoamalla kevyitä siirrettäviä pöytiä käyttöön.

Kaupalliset palvelut

Kansanpuiston alueen kaupalliset palvelut rajoittuvat ravitsemuspalveluihin, joita Lounais-Hämeen pirtti ja kioski-/huoltorakennus tarjoavat. Pirttiä käytetään myös kokoustilana ja sen saunaa voi vuokrata. Huoltorakennuksen kioski puolestaan myy alkoholittomia virvokkeita ja välipalatuotteita. Kansanpuistosta 2,5 kilometrin päässä olevalla Tammelan kunnan omistamalla Venesillan leirintäalueella voidaan majoittua ja ruokailla.

Tannisen museolla on pysyväisnäyttely, johon voi tutustua omatoimisesti. Näyttely on Tammelan kunnan järjestämä, eikä ole kaupallista toimintaa vaan kaikille halukkaille avoin.

Alueen palvelujen tulee täydentää toisiaan ja kehittää kokonaisuutta. Vaikka kansanpuistoon ei sijoitukaan luontovirkistyksen pysyviä toimipisteitä, tarjoavat luontovirkistysyrittäjät palvelujaan kansanpuistossa, myös erilaista seuratoimintaa järjestetään kansanpuistossa.

Toimenpiteet:

Kaupallisten palvelujen osalta aluetta kehitetään yhteistyössä alueen toimijoiden, luontovirkistysyrittäjien ja kuntien elinvoimasta/ yrityskehityksestä vastaavien tahojen kanssa, jotta alueen kaupallinen potentiaali tunnistetaan ja toimenpiteitä mahdollisuuksien parantamiseksi voidaan tehdä pitkäjänteisesti. Yritystoiminnan kehittämisessä pitää ottaa huomioon jokamiehen oikeuksiin perustuvan virkistyskäytön säilyminen ja luonnonolosuhteiden kestävyys.

Tapahtumat ja juhlatilaisuudet

Kansanpuistossa on vuosien aikana järjestetty lukuisia yleisötapahtumia, joissa kansanpuisto on osittain tai kokonaan suljettu vapaalta käytöltä, ja tapahtumasta on peritty sisäänpääsymaksu. Tällaisia ovat olleet mm. juhannusjuhlat. Kansanpuistossa on nykyisinkin kesäisin muutamia pääsymaksullisia tapahtumia. Jos tämä päätetään sallia, tulee säännöissä hyväksyä alueen osittainen sulkeminen ja vaihtoehtoisille virkistysreiteille / Lounais- Hämeen pirtille ohjaaminen.

Nykytilanteessa luontovirkistyksen kasvaessa voimakkaasti on kansanpuiston kokonaissulku jokseenkin mahdotonta. Juhlien ja muiden tapahtumien järjestäminen alueella tulisikin pyrkiä keskittämään kesäteatteri-/juhlakenttäalueella. Silti tulee myös miettiä uimarantojen ja nuotiopaikkojen käyttö.

Toimenpiteet:

Kansanpuiston alueella laaditaan suunnitelmat alueen toimintojen rajaamisesta tapahtumien kokoluokasta riippuen. Lisäksi ohjeistetaan ja opastetaan tapahtumien aikaiset vaihtoehtoiset reitit virkistyskäyttöön.

Kansanpuiston juhannusjuhlat

Opastaminen

Kansanpuistossa ei ole juurikaan opasteita muihin seudun kohteisiin, eikä seudun muissa kohteissa opasteita kansanpuistoon. Luontovirkistyksen suosion kasvaessa kauempaa seudulle saapuvien osuus kasvaa, ja seudun luontovirkistyskohteiden olisi järkevä tehdä yhteistyötä matkakokonaisuuksien ja -ketjujen luomiseksi.

Vaikkakin alueen opastamista on pyritty parantamaan niin hankkeissa kuin käytännön arjessakin, on niiden kattava uusiminen ollut ajankohtaista jo pitkään. Opastaminen tulisi kattaa reittien ja niiden pituuksien osoittamisen lisäksi palvelujen kattavaan esittelemisen, sekä kansanpuistolle luonteenomaisen suhteellisen pienellä alueella runsaana ja mosaiikkimaisena esiintyvien erilaisten luontoarvojen esiin nostamisen. Näin voidaan tehdä ymmärrettäväksi erilaisten alueiden rauhoittaminen kulkemiselta, sekä lisätä ihmisten tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta. Fyysisten opasteiden ja infotaulujen lisäksi tässä voitaisiin käyttää apuna mobiililaitteita, joihin voisi QR-koodien ja sijaintitietojen avulla ladata tietoa reiteistä, reitin palveluista ja matkan aikana vastaan tulevista luontoarvoista.

Toimenpiteet:

Alueelle tehdään ja ylläpidetään kolme pääopastetaulua. Ne sijaitsevat pyöräreitin kummassakin päässä. Kolmas taulu sijoitetaan Portaantien varteen Suupäänharjun kohdalle.

Saaren kansanpuiston erityisistä luontoarvoista laaditaan opasteita reittien varrelle.

Kansanpuiston pysäköintialueelle laaditaan opaskartta seudullisista luontovirkistyskohteista. Seudullisesti yhteistyössä selvitetään eri luontovirkistyskohteiden roolia ja laaditaan yhteistä opastamista kohteelta toiselle niin paikalla luontokohteilla kuin netissäkin.

Kansanpuiston pysäköintialueelle laaditaan mainos / opaste Venesillan leirintäalueen palveluista. Vastaavan Saaren kansanpuiston palveluista kertovan opasteen laatimisesta ehdotetaan Venesillalle.

Alueen luonnon kehittämis- ja suojelutarpeet

Kansanpuiston alueelle maisema-arkkitehtitoimisto VSU Oy:n toimesta laaditussa kehittämissuunnitelmassa huomioitiin virkistyksen lisäksi alueen luonnonympäristö ja luontoarvot. Työn pohjamateriaalina toimi Saatsi Arkkitehdit Oy:n laatima alueen luonnonympäristön ja reittien hoito- ja käyttösuunnitelma vuodelta 2011. Myös UPM Oyj:n laatima metsähoitosuunnitelma ja kaikki alueelta tehdyt luontoselvitykset ovat toimineet pohjamateriaalina.

Luonnon nykytilanne ja tehdyt selvitykset

Kansanpuisto sijaitsee Tammelan ylängöllä maisemallisesti ja geologisesti arvokkaalla Kaukolanharjun harjujaksolla. Kansanpuiston alue kuuluu merkittäviltä osin Kaukolanharjun Natura 2000 -alueeseen. Valtioneuvoston päätöksen mukaisia Natura-alueita koskevat luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n säännökset. Natura-alueen suojeluperusteita kuvattiin valtioneuvoston vuonna 2018 tekemässä Natura 2000 -

alueiden tietojen tarkistamista ja verkoston täydentämistä koskeneessa päätöksessä seuraavasti:

Valtakunnallisesti arvokkaaseen harjualueeseen, joka on laajempi kuin pelkkä kansanpuiston alue, sisältyy edustavasti luonnontilaisia pienvesiä. Uhkatekijänä on voimakas virkistyskäyttö. Alueella on kymmenkunta kesämökkiä. Suojelutavoitteet on määritelty päätöksessä seuraavasti: luontotyypeistä karut ja kirkasvetiset järvet, humuspitoiset järvet ja lammet, boreaaliset luonnonmetsät, lehdot, harjumetsät, metsäluhdat, puustoiset suot ja laji (Herzogiella turfacea) kuuluvat alueen suojeluperusteisiin ja kaikkien niiden suojelutavoitteena on vähintäänkin alueen merkityksen säilyttäminen osana verkostoa.

Lisäksi alueen suojelussa ja hoidossa korostetaan seuraavia tavoitteita: Alueella vallitseva luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tila säilytetään turvaamalla luonnon omien prosessien mukainen kehitys.

Kansanpuiston luoteispuolella on suojeltu yksityismaita kolmessa osassa luonnonsuojelualueeksi. Luonnonsuojelualueen nimi on Kaukolanharju.

Vuonna 2012 Saaren kansanpuistossa tehtiin METSO- toimintaohjelman mukainen metsien luontoinventointi. Ensimmäisen (I) luokan kohteet ovat puuston rakennepiirteiltään ja/tai lajistoltaan jo nykyisin monimuotoisuudelle selvästi arvokkaita alueita, ja ne ovat ensisijaisia METSO-ohjelman kohteita. Toisessa (II) luokassa ovat muut monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet, joissa on jo monimuotoisuuden kannalta tärkeitä puuston rakennepiirteitä tai monipuolista lajistoa. Yleensä II luokan kohteet ovat puustoltaan joko 1 luokan kohteita nuorempia tai niukkalahopuustoisempia, mutta nekin ovat monimuotoisuuden kannalta merkittäviä alueita. Kolmannessa (III) luokassa on puuston rakennepiirteiltään suotuisaan suuntaan kehittyviä tai sijainniltaan hyviä kohteita, joita voidaan kehittää aktiivisen luonnonhoidon avulla tai joiden annetaan kehittyä itsekseen luonnontilaisen kaltaiseksi. Esimerkiksi I ja II luokkiin kuuluvien kohteiden välittömässä läheisyydessä olevia tai näiden välistä kytkeytyneisyyttä merkittävästi edistäviä monimuotoisuusarvoiltaan kehittyviä tai luonnonhoitotoimin kehitettäviä kohteita hyödyntämällä voidaan saada laajempia arvoalueiden kokonaisuuksia, jolloin alueen luonnon monimuotoisuutta voidaan merkittävästi kasvattaa pienin toimin. Metso-ohjelman mukaista suojelua ei kohteille ole toistaiseksi haettu. Suojeltavaksi esitetty harjualue käsittää METSO-kelpoisten kuvioiden lisäksi talousmetsinä käsiteltyjä kuvioita, jotka eivät tällä hetkellä ole edustavuudeltaan hyviä, mutta joiden kehitystä voidaan hoitotoimin ohjata luontoarvoiltaan parempaan suuntaan.

Saaren kansanpuiston koko aluetta on tarkasteltu myös muissa tuoreissa selvityksissä. Vuoden 2019 keväällä Lounais-Hämeen luonnonsuojeluyhdistys ry. teki liito-oravaselvityksen. Selvityksen perusteella alueella on liito-oravien reviiri kolo- ja ruokailupuineen. Vuonna 2016 Forssan kaupunki teetti alueen putkilokasvillisuus-, sammal- ja luontotyyppiselvitykset. Selvitysten tulokset tukevat käsitystä, että koko Saaren kansanpuiston alueella on luonnonsuojelullisia arvoja.

Metsäluonnon kehittämis- ja arvokohteet

Saaren kansanpuisto on osa suurempaa, monien pienvesistöjen ja mikroilmastojen laikuttamaa harjualuetta. Samoista syistä se on osa laajamittaisempaa Natura

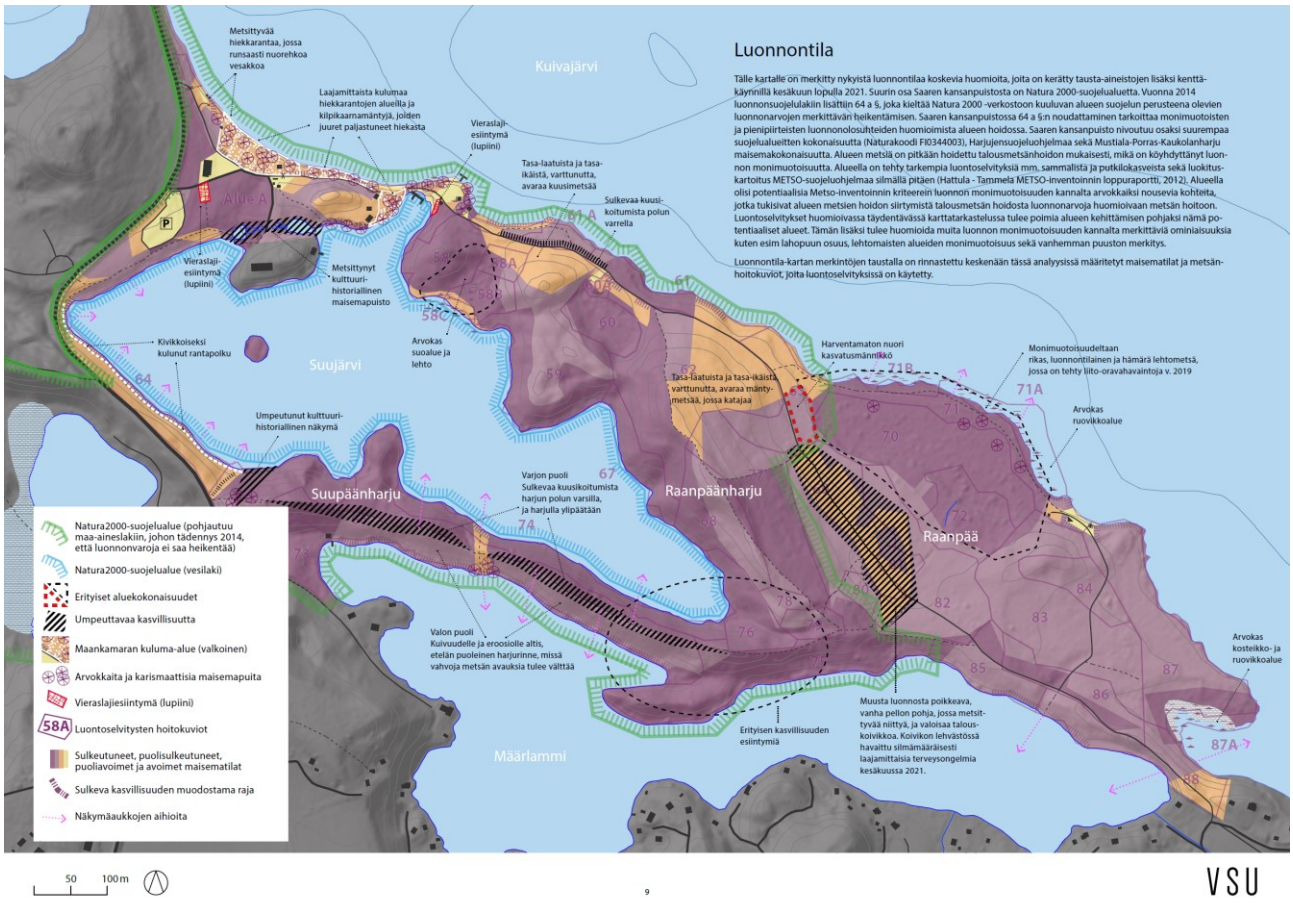
2000 -suojelualueiden kokonaisuutta ja Harjujensuojeluohjelmaa. Sen metsistä on annettu hyvät luokitusarviot METSO-ohjelmaa silmällä pitäen. Kaikki osatekijät viittaavat poikkeukselliseen luonnon arvoalueeseen, pitkään jatkunut talousmetsänhoito on köyhdyttänyt kansanpuiston luontokokemuksesta monin paikoin monotonisen ja yllätyksettömän. Melko kevyin toimenpitein voidaan kehitystä edesauttaa kohti rikkaampaa ja jännittävämpää luontokokemusta.

Kehittämissuunnitelmassa on tuotu esiin kunnostuskohteita, joihin on laadittava erilliset tarkemmat suunnitelmat. Näitä ovat mm. seuraavat:

- Hiekkarantojen alueilla arvokkaat kilpikaarnamännyt ja ihmisten aiheuttaman kulutuksen esiin paljastamat juuret
- Metsittyvä hiekkaranta, jossa runsaasti nuorehkoa vesakkoa
- Vanhojen lampien ympäristössä metsittynyt kulttuurihistoriallinen maisemapuisto
- Vieraslajiesiintymäkohdat
- Kivikkoiseksi kulunut rantapolku Suujärven ja Portaantien välisellä alueella
- Umpeutunut kulttuurihistoriallinen näkymä Suupäänharjulla
- Suupäänharjun päällä kulkevan polun ja harjun valoisan paahderinteen ylläpito
- Raanpään harjulla muusta luonnosta poikkeava vanha pellon pohja, jossa metsittyvää niittyä ja valoisaa talouskoivikkoa.
- Raanpään harjun pohjoisosassa Kuivajärven rannassa sulkeva kuusikoituva polunvarsi.

Erityisinä arvokohteina suunnitelmassa on nostettu esiin:

- Raanpäänharjun itäosan Kuivajärven ranta-alueiden arvokkaat kosteikko- ja ruovikkoalueet
- Raanpäänharjun itäosan monimuotoisuudeltaan rikas, luonnontilainen ja hämärä lehtometsä, jossa on tehty liito-oravahavaintoja v. 2019
- Raanpäänharjun länsiosan arvokas suoalue ja lehto
- Suupäänharjun itäosan erityisen kasvillisuuden esiintymiä.

Metsäluonnon yleiset hoito-ohjeet

Saaren kansanpuiston metsien hoidon kehityksessä tulisi yleisesti ottaen pyrkiä luonnon monimuotoisuuden tukemiseen ja edistämiseen. Monimuotoinen luonto tarjoaa arvokkaan ympäristön myös ihmisten hyvinvointia tukevalle virkistymiselle ja systeemiselle oppimiselle. Alue on suurimmaksi osaksi jo eri tavoin arvokkaaksi luokiteltuja metsiä, joiden hoitoa on ohjeistettu päätöksissä. Pieni osa alueesta on virkistys ja retkeilyaluetta.

Saaren kansanpuiston metsien hoitokuvioita tulisi tarkastella erillisenä jatkotyönä esim. laatimalla uusi metsänhoitosuunnitelma. Työssä tulisi huomioida luonnon monimuotoisuuden tukeminen ja edistäminen sekä pienimuotoiset olemassa olevat metsäkuviot. Siinä tulee myös tarkastella samanaikaisesti Natura 2000 päätöksen ja 2014 lisäyksen mukaisesti sen osien piirteiden säilyttämisen tavat, METSO-luokituksesta saadut periaatteet, inventointien tiedot, luontotyypit, maaston muoto ja kasvillisuus sekä sen monimuotoisuus, eläinten ja eliöstön elinpiirit, ekologiset yhteydet, puuston ikä ja lahopuuston määrä.

Kiinnostavat yksityiskohdat ja karismaattiset maisemapuut

Komeat yksittäiset maisemapuut tai maisemapuuryhmät voidaan raivata esiin poistamalla harkiten puustoa ja vesaikkoa. Raivattu puusto voidaan jättää lahopuuksi sekä virkistysalueella että luonnontilaisella alueella. Vanhat puut, kolopuut ja mahdolliset liito-oraville tärkeät puut jätetään tämän toimenpiteen ulkopuolelle.

Toimenpiteet

Kehittämissuunnitelmassa esitettyjen kohteiden avartaminen. Maisemapuiden tunnistaminen ja raivausalueiden määrittäminen ja suunnittelu.

Tilallisuus kulkuväylien ympärillä

Valikoiduista kohdin maisematilaa voidaan avartaa kulkureittien lähistöllä, raivaamalla pensaikkoja ja vesaikkoa reitin molemmin puolin. Paikat tulisi keskittää pääreittien varteen alueille, missä erityisien luontoarvojen määrä on muutenkin vähäisempi virkistyskäytön takia.

Toimenpiteet

Kehittämissuunnitelmassa esitettyjen kohteiden avartaminen. Muiden kohteiden tunnistaminen ja raivausalueiden määrittäminen ja suunnittelu.

Puuston uudistamisen periaatteet

Puiden poiston tulee olla alueen virkistyskäyttöä ja luontoelämystä tukevaa sekä luontoarvot mahdollisimman hyvin huomioon ottavaa. Hakkuita tehtäessä huomioidaan myös mm. METSO-kriteerit täyttävät alueet, joiden osalta tämä tarkoittaa yksittäisten puiden tai pienien puuryhmien poimintahakkuita tai äärimmäisen varovaista harvennusta jatkuvan kasvatuksen menetelmin. Pienaukkoja luomalla metsän ikärakennetta voidaan monipuolistaa erityisesti tasaikäisillä kuvioilla. Puiden poiskuljetuksessa olisi suositeltavaa käyttää esim. hevosmetsuria, jolloin poistettavan puuston kuljetus jättäisi maastoon mahdollisimman vähän jälkiä. Poluilla, joilla ei sallita polkupyöräilyä ei tulisi ajaa myöskään metsäkoneilla tai metsätöissä avustavilla mönkijöillä. Talviaikaisessa hakkuussa maan routaantuminen ja lumikerros suojaavat maanpintaa, ja vaurioita kasvillisuuteen voidaan täten minimoida. Harvennuksissa huomioidaan se, että koko alueelle tulee muodostua myös uusia kolopuita luonnostaan häviävien kolopuiden tilalle.

Toimenpiteet

Alueelle laaditaan uusi metsänhoitosuunnitelma tehdyt selvitykset huomioon ottaen. Hakkuut sekä niiden toteutustapa ja aikataulu arvioida paikan päällä luonnonsuojeluun erikoistuneen metsurin ja metsien luontoarvoihin perehtyneen ulkopuolisen asiantuntijan kanssa.

Metsäluonnon Vaaralliset puut kulkuväylien vierellä ja lahopuu

Alueella olevat vaaralliset lahopuut reittien vierellä katkaistaan turvalliselta korkeudelta pystypökkelöksi. Latvus jätetään maahan lahopuuksi. Muuten alueella olevat luontaisesti syntyneet lahopuut säilytetään sellaisenaan. Tämä koskee myös vesistöihin kaatuneita lahopuita. Myrskytuhoissa paljastunut puun juurakko ja sen jättämä kuoppa ovat sellaisinaan tärkeitä kasvupohjia tukemaan monimuotoista metsää. Lahopuun lisäyksessä huomioidaan kirjanpainajariski tarpeen mukaan.

Toimenpiteet

Vaarallisten puiden tunnistaminen ja niiden katkaiseminen pystypökkelöksi. Vaarallisten esiin nousseiden juurakoiden käsittely tehdään riskiarvioinnin mukaisesti.

Kulumisen vähentäminen ja kulun opastus

Turhia polkuja, epävirallisia oikopolkuja ja muita kuluneita kohtia suojataan lisäeroosion ehkäisemiseksi. Kulunohjauksessa käytetään reittien varteen kuluneisiin kohtiin sijoitettuja maapuita tai esim. kuoritusta pienpuusta tehtyjä aitoja. Kuluneisiin kohtiin voidaan reittien läheisyyteen sijoittaa esim. sammalpiimämursketta, jolla alueen vihertymistä voidaan hieman nopeuttaa. Toinen vaihtoehto on esimerkiksi käpykate tai niittykylvös niillä alueilla, jonne se sopii. Siellä missä maasto on kulunut niin, että vanhojen mäntyjen juuret ovat paljastuneet suojaus tehdään lisäämällä juuristolle hiekkaa.

Toimenpiteet:

Kilpikaarnamäntyjen juuret suojataan virkistyksen ydinalueella ja reitit rajataan siten, ettei maanpinta juurien päällä enää kulu.

Harjualueet tulee säästää kaikelta turhalta eroosiolta. Tarvittavat polut pidetään kunnossa kävelijöille ja polkujuoksijoille, mutta maastopyöräilyä ei sallita.

Turhat polkuyhteydet suljetaan kehittämissuunnitelman mukaisesti. Katkon tapa riippuu kohteesta ja vaatii oman suunnitelmansa.

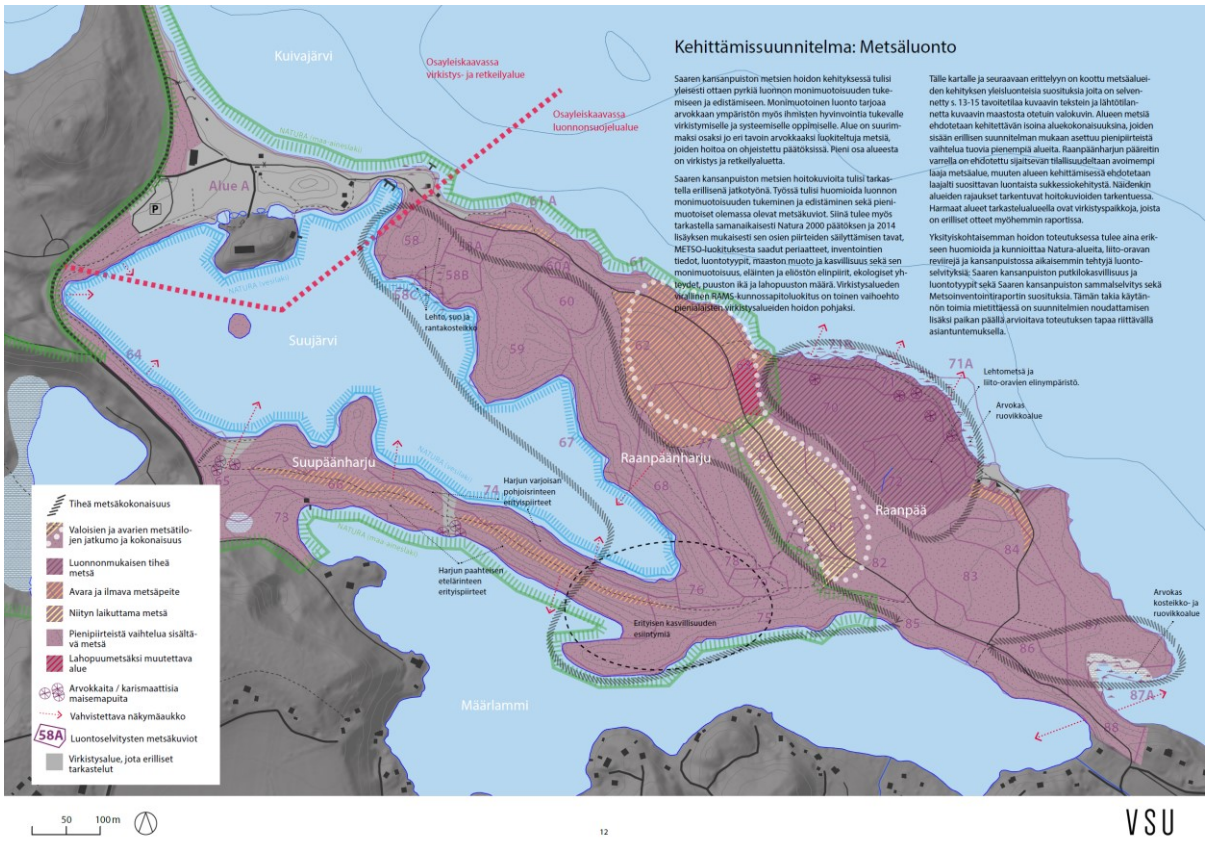
Maiseman tilallisuus ja näkymien avaus

Pensaikon, vesaikon, puiden alaoksien tai yksittäisten puiden poistoa voidaan tehdä hienovaraisesti näkymän avaamiseksi reitiltä mm. vesistöjä kohti. Toimenpide vaatii metsänhoitajan visuaalista silmää sekä luontoarvojen ymmärrystä, ja työn voi parhaiten suorittaa kaksi henkilöä, jolloin toinen valvoo työtä ja toinen suorittaa raivausta. Näkymän avaus tulisi tehdä silloin, kuin puissa on lehdet, mutta huomioiden lintujen pesimäaika, eli käytännössä loppukesästä/alkusyksystä. Näkymän avaamisessa huomioidaan, että säästetään mahdolliset kolopuut tai muut luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat puut kuten raita ja haapa. Kaadetut puut jätetään paikalle maapuiksi lahoamaan.

Toimenpiteet

Kehittämissuunnitelmassa esitettyjen näkymien avaaminen. Avauksista on tehtävä suunnitelmat.

Näkymäpaikkoja toteutettaessa mahdollistetaan myös maisemien äärellä pysähtyminen varustamalla levähdyspaikkoja istumiseen soveltuvilla maapuilla ja opastetauluilla. Levähdyspaikoista tehdään suunnitelmat.

Metsätyypit ja hoitotoimenpiteet

Alueen metsiä ehdotetaan kehitettävän isoina aluekokonaisuuksina, joiden sisään erillisen suunnitelman mukaan asettuu pienipiirteistä vaihtelua tuovia pienempiä alueita. Yksityiskohtaisemman hoidon toteutuksessa tulee aina erikseen huomioida ja kunnioittaa Natura-alueita, liito-oravan reviirejä ja kansanpuistossa aikaisemmin tehtyjä luontoselvityksiä: Saaren kansanpuiston putkilokasvillisuus ja luontotyypit sekä Saaren kansanpuiston sammalselvitys sekä Metsoinventointiraportin suosituksia. Tämän takia käytännön toimia mietittäessä on suunnitelmien noudattamisen lisäksi paikan päällä arvioitava toteutuksen tapaa riittävällä asiantuntemuksella.

Alueen kehittämissuunnitelmassa havaitut metsätyypit ja niiden hoitotapa: kaikille käsiteltäville alueille on tehtävä varsinaiset suunnitelmat ja laitettava ne nähtäville, vaikka toimittaisiinkin seuraavien periaatteiden mukaan.

1. Tiheä metsäkokonaisuus

Alueella puusto ja pensaikko muodostavat tiheikköjä erityisesti kesäaikaan. Tiheiköt ja suojaisat sopukat tarjoavat myös eliöstölle paljon piilopaikkoja.

2. Luonnonmukaisen tiheä metsä

Mahdollisimman luonnonmukaisesti kehittyvää, reheväksi kasvavaa metsää. Seassa on paljon lahopuuta. Ihmisten kulku/toiminta näillä alueilla rauhoitetaan. Tarvittaessa kuusettumista voidaan ehkäistä, mutta liito-oravat on otettava hoitotoimissa huomioon.

3. ja 4. Avara ja ilmava metsä

Metsä on ainakin osittain monilajinen, moni-ikäinen ja rytmiltään vaihteleva. Metsää hoidetaan poistamalla harkitusti yksittäisiä puita ja jätetään tilaa taimille. Metsänhoito on hienovaraista ja perustuu jatkuvaan kasvuun.

5. ja 6. Aukea ja valoisa metsä

Alueella harva metsä, jolla on metsäaukioita ja –niittyjä. Maisemassa vaihtelevat pensaikkojen ja puiden muodostamat saarekkeet. Niityt niitetään vuosittain reitin vierustalla ja muualla niittyalueella 3-5 vuoden välein. Maisemapuihin kiinnitetään huomiota ja lahopuun kehittyminen mahdollistetaan. Pienehköjä pajukoita ja muita pensaikkoja säilytetään laikkumaisesti. Uusien niittyjen tarve tulee arvioida erillisenä työnä aikaisempiin selvityksiin perustuen.

7. ja 8. Monipuolisesti kehittyvä metsä

Alueella metsä kasvaa luonnollisesti, ottaen kuitenkin huomioon alueen virkistyskäytön, taloustavoitteet ja suojeluohjelmat. Metsä on monilajinen ja moni-ikäinen sekä puu-, pensas- että ruohokerroksissa. Metsä vaikuttaa luonnolliselta sekametsältä, vaikka siihen kohdistettaisiinkin monenlaisia hoitotoimenpiteitä mm. liiallista kuusettumista ehkäisemällä.

9. ja 10. Myrskytuhometsä ja lahopuu

Alueella lahopuu on tärkeä osa metsäluonnon monimuotoisuuden lisääjänä, ja sitä jätetään metsään pystyssä seisovina pökkelöinä, maassa makaavina runkoina ja veteen/suomaahan uppoavina tukkeina. Luontaista harvennusta / pienimuotoisia niittyjä/aukkoja tehtäessä alue voidaan muuttaa lahopuumetsäksi. Pääreitin varrella sijaitessaan lahopuumetsäalueella tulee olemaan myös informaatioarvo.

11. ja 12. Kiinnostavat yksityiskohdat ja karismaattiset maisemapuut ja elementit

Metsässä erottuvia suuria ja/tai erityisen kauniita maisemapuita säilytetään, kuten myös muut maamerkit kuten siirtolohkareet, kiviröykkiöt tai jyrkät rinteet. Tarvittaessa hoitotoimenpiteillä mahdollistetaan niiden erottuminen entistäkin paremmin. Toimenpiteessä huomioidaan kuitenkin mahdolliset muut luontoarvot.

13. Sulkeva kuusettuminen

Alueella on nuoria kuusikoita, jotka peittävät järvi- ja harjumaisemia tai näkymiä kulkuväylien varsilla. Metsää tulee karsia, eikä uusia yhtenäisiä tiheitä kuusikoita anneta kasvaa.

14. Sulkeva kuusettuminen

Alueella on vakiintuneita vanhoja kuusikoita, joiden luonto on riippuvainen puustosta. Nuoremmissa kuusikoissa tehdä harkittuja harvennuksia, jotta muutkin puut pääsevät kasvattamaan mittaansa. Kuusien kaadoissa huomioidaan kirjanpainajariski tarpeen mukaan.

15. ja 16. Pienipiirteisten näkymäpaikkojen aihiot ja niiden vahvistaminen

Virkistysalueena Saaren kansanpuisto tarjoaa kulkijoilleen upean monipuolisen kattauksen vaihtelevia korkeuseroja, kiinnostavia maastonmuotoja ja kauniita vesistöjä. Saaren kansanpuiston virkistysarvojen vuoksi suuren metsän siimeksestä tuleekin avautua näkymiä, joiden kautta kulkijat pääsevät näkemään nämä upeat suurmaisemat. Jo olemassa olevia näkymäpaikkojen aihioita parannetaan karsimalla oksistoa, vesakkoa ja tarpeen tullen myös pensaita ja puitakin. Näkymäpaikkoja toteutettaessa on hyvä mahdollistaa maisemien äärellä pysähtyminen varustamalla levähdyspaikat penkeillä ja opastetauluilla. Täysin neitseellisten näkymäpaikkojen avausta vältetään, ellei virkistyskäyttö tai paikan erikoisuus sitä todella edellytä.

17. ja 18. Rantavesien luonto (koko alue)

Suujärvi on Natura 2000-aluetta, joka on suojeltu vesilakiin nojaten. Myös Määrlammi ja Kuivajärvi ovat kirkasvetisiä ja hyvälaatuisia vesistöjä. Kuivajärven puolella on muutamia laajoja arvokkaita ruovikoita, jotka yhtyvät rannan lehtoihin, rantaniittyihin ja soistumiin. Näillä alueilla tai niiden reunamilla ei tehdä ranta- ja vesikasvillisuuden muokkauksia, kuten niittoja tai ruoppauksia. Lahopuita voi kaatua tai kaataa harkitusti vesistöön ja jättää niille sijoilleen. Niittoja tulee tehdä vain uimarannan, venerannan ja koirarannan sekä laitureiden yhteydessä.

Liitteet: Lounais-Hämeen Museot matkailukäyttöön-suunnitelma, Saatsi Arkkiehdit Oy, 2010

Saaren kansanpuiston kehittämissuunnitelma, VSU maisema-arkkitehdit Oy, 2021

Aikataulutetut toimenpiteet (pohja kehitettävälle taulukolle).

Toimenpide	Vastuutaho	vuosi	€